

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้า เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีประกอบด้วย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐาน และแนวทางการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วม

- 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
- 1.2 หลักการมีส่วนร่วม
- 1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 1.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

- 2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.2 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.3 การจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2.4 ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

3. คณะกรรมการสถานศึกษา

- 3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษา
- 3.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
- 3.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 4.1 ความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 4.2 ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 4.3 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การมีส่วนร่วม

พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบประเมินผล การนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขในการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ได้แก่

นรินทร์ชัย พัฒพงศา (2546 : 4) ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมมากขึ้น เป็นไปอย่างอิสระภาพ เสมอภาค มีใช้เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้าย

ชุมพล เสมาชันท์ (2547) ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมกันนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

1.2 หลักการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ได้แก่

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542 : 127) ให้ความเห็นว่าหลักการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมทางความคิด ภารกิจขององค์กร การเกิดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการทำงานและเกิดแรงจูงใจ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 185) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการบริหารตัดสินใจร่วมจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 138) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่ผู้บริหาร หรือเจ้าของกิจการได้มีโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานต่างๆ เช่น การวางแผน ช่วยเสนอข้อคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารตลอดจนการให้อิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเอง ภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่วางไว้อย่างกว้างๆ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 26 – 27) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมคิดร่วมทำของบุคคล ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายซึ่งประกอบด้วย ครู

ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมให้การจัดการศึกษาไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ ร่วมกันกำหนดภารกิจขององค์กร กำหนดเป้าหมายในการร่วมปฏิบัติงาน

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ธงชัย วีระกุล (2546 : 24 – 25) กล่าวถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาของสาธารณะที่คนจำนวนมากที่สุดสามารถเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งมิได้หมายถึงเข้ามามีหน้าที่ทดแทนรัฐ หากแต่เข้ามาร่วมกับรัฐผนึกกำลังกับรัฐในกระบวนการศึกษาอย่างใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้จากประสบการณ์และแหล่งเรียนรู้อันหลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐ โรงเรียนและครูต้องเปิดใจกล่าวแก่การมีส่วนร่วมระดับต่างๆตั้งแต่ผู้เรียน สถาบันทางสังคมอื่นๆให้มีบทบาทดังนี้

1) การมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ การศึกษาดมตำราเรียนแบบเก่านอกจากจะทำให้ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมทางสติปัญญาและอารมณ์ เพราะเนื้อหาวิชาการที่ตายตัวไม่ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว รู้สึกสนุก เพราะเนื้อหาการเรียนไม่ตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน ทั้งยังไม่เป็นการเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในชีวิตและชุมชน เป็นการตัดขาดการถ่ายทอดวิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนต่างรุ่นในกลุ่มสังคมต่างๆ เป็นการศึกษาที่ถูกต่อว่า “ พรากเด็กไปจากชุมชน ” ดังนั้น การเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้อันหลากหลายมีชีวิตชีวาจึงเป็นไปได้ ตั้งแต่ให้ผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้โดยตรงจากชุมชน ไปเก็บข้อมูล วิจัย สัมภาษณ์ เรียนรู้จากประวัติชุมชน แบบแผนการผลิตเทคโนโลยีท้องถิ่น วัฒนธรรมภูมิปัญญาจากคนเฒ่าคนแก่ ผู้นำชุมชน เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นไปได้ตั้งแต่การมีชุมชนเป็นตัวแทนหรือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการการศึกษาของโรงเรียน เพื่อดำเนินงานอันอาจได้แก่ การวางแผนนโยบาย ธรรมนูญโรงเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การสอน การบริหารการจัดหางบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามผลการทำงาน ตลอดจนประเมินคุณภาพการศึกษา

3) การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรและการทำกิจกรรมของผู้เรียน โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และคนในชุมชนมีความรู้ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งเข้ามาเป็นครูเป็นวิทยากรเสริมความรอบรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งเวลานี้มีหลายโรงเรียนได้ดำเนินการเชิญพ่อแม่ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนถึงโรงเรียน หรือนำผู้เรียนออกไปเรียนรู้โดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่า ครู ชาวบ้านหรือชุมชนมีศักยภาพที่จะช่วยโรงเรียนจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดอ่อนของสถานศึกษาจำนวนมากได้อย่างมีชีวิตชีวา รวมถึง

การเข้าร่วมดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่องานโรงเรียน การจัดนิทรรศการการเข้าร่วมบำเพ็ญประโยชน์ตลอดถึงโครงการรณรงค์อย่างหลากหลาย

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกับรัฐนี้กำลังกับรัฐในกระบวนการศึกษาอย่างใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เขาร่วมทำกิจกรรม ร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ ร่วมบริหารการศึกษา ร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีส่วนร่วมทำงานทุกชั้นตอน

1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ได้แก่

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 126 – 128) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานที่ตั้งนี้ การมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ การศึกษาแบบเก่าทำให้ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมทางสติปัญญาและอารมณ์ การมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อดำเนินงานการพัฒนาการศึกษา การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน หลักสูตร การทำกิจกรรม โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งเข้ามาเป็นวิทยากรเสริมความรู้ หรือพาผู้เรียนไปเรียนรู้โดยตรง

ประเวศ วะสี (2543 : 9 – 10) กล่าวว่าการศึกษาเป็นความหวังของสังคมเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ ครอบครัวยุคใหม่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมจึงมีความจำเป็นที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลาง ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในขณะที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อดิน รพีพัฒน์ (2532 : 20) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา จัดลำดับความสำคัญ วิเคราะห์สาเหตุที่มาของปัญหา การวางแผน แก้ไขปัญหา ดำเนินการตามแผนและประเมินผล เพื่อวิเคราะห์หาอุปสรรคและปัญหาร่วมกัน

ดิน ปรชพฤทธิ (2533 : 642) ได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1) ทฤษฎีการเป็นตัวแทน ทฤษฎีนี้เน้นการเป็นตัวแทนของผู้บริหาร และการให้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและการถอดถอน เป็นเครื่องหมายของการให้หลักประกันการบริหารงานที่ดี ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะโครงสร้างที่จะให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น

2) ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบให้มีส่วนร่วม วัตถุประสงค์ ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งและถอดถอนเท่านั้น แต่ยังรวมเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาและ

พัฒนาการกระทำที่ตนรับผิดชอบ นั่นคือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของบุคคล

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ ครอบครัวยุคใหม่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ในการวิเคราะห์หาอุปสรรคและปัญหาร่วมกัน การให้คำปรึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมือง และการกระทำทางสังคมให้เด็กมีความรับผิดชอบ

1.5 กฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ.2545 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2545) ได้บัญญัติการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการ โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีบทบาทรับผิดชอบ ได้แก่

มาตรา 8 การจัดการศึกษายึดหลักให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายด้านปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 29 สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่ยกระดับมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้ได้ระดับมาตรฐานได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าเป็นสถาบัน ที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2542 : 138) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติการในการกิจหลักอย่างมีระบบตามแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของปัจจัยนำเข้าระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

ชอบ ลีชอ (2542 : 1- 4) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพว่า หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการทั้งหมดที่เป็นระบบและมีการวางแผนล่วงหน้าอันเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่า สินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วาง

จากข้อความที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่ยกระดับมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้ได้ระดับมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด

2.2 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 13 – 16) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาครอบคลุมถึงมวลกิจกรรม และภารกิจทางวิชาการ และทางบริหารการจัดการที่มีการวางแผนล่วงหน้า และมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่า ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้ การออกแบบ และการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะยึดหลักการต่อไปนี้

1) คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจกับผู้บริโภคทั้งภายใน และภายนอก

1.1 คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้นเรียน

1.2 คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมระดับมหัพภาค (Macro Socio – Economic Level) ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอด และการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเมือง

และวัฒนธรรมของประเทศชาติในการแข่งขันทางธุรกิจ การค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาค และระดับโลก

2) การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษา และเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผน และเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นไม่ใช้การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

3) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็น วิทยาศาสตร์ หลักตรรกะ และความสมเหตุสมผล

4) การตรวจสอบ การวัด และประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมิใช่การจับผิด หรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ

5) คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรและแผนการสอน) และกระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6) การประกันคุณภาพการศึกษาเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาเพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

7) การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด

8) ภาวะความเป็นผู้นำ และความเอาใจจริงเอาใจ (Commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษา และการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 : 151 – 152) ได้กล่าวถึงหลักการประกันคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดมีหลักการดังนี้

1) รัฐกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท

2) รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

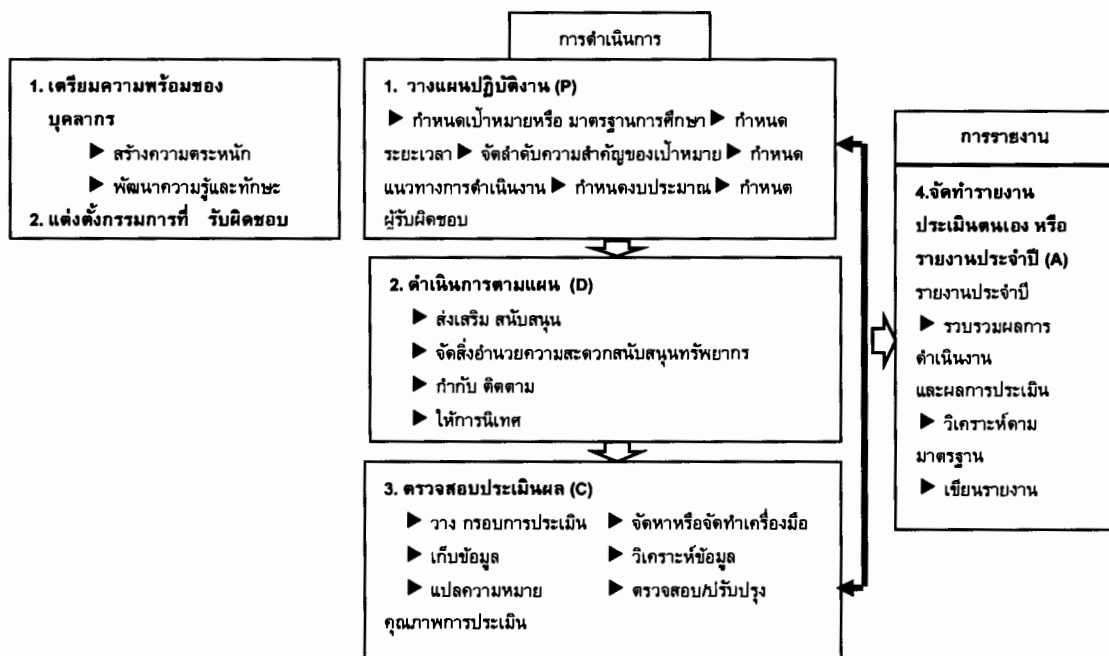
3) รัฐจะต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีระบบการตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษาและระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา

4) ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และจำต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริมสนับสนุนและร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาโดยมีการติดตาม และกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้างต้นควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากร และจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานในเรื่องนี้หลังจากนั้น บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

ดังที่เสนอในภาพ 1 และมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ภาพ 1 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 13)

2.3 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

พ.ศ. 2553

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 3) หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพทั้งภายใน และภายนอก ในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

(4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

(6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

(8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง นำไปใช้เป็นเป้าหมายหรือกรอบทิศทางการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาตนเอง ทั้งนี้สถานศึกษาอาจเพิ่มเติมอัตลักษณ์ความโดดเด่นของสถานศึกษาในด้านต่างๆขึ้นมาได้ เพื่อความสมบูรณ์ของมาตรฐาน และเพื่อใช้ในการประเมินตนเองของสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษา ว่าสามารถบริหารการศึกษาในสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่ตั้งเป้าหมายหรือไม่ และนอกจากนี้การกำหนดและประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ยังเป็นข้อมูลสำคัญที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดยังสามารถนำไปเป็นเป้าหมายในการกำกับดูแลตรวจสอบ และการประเมินคุณภาพในภาพรวม เพื่อนำข้อมูลมาใช้วางแผนยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นในการที่จะบรรลุมาตรฐานการศึกษานั้น เป็นหน้าที่ของหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่างๆในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องร่วมกันดำเนินการ คือ

1.1 ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานต้นสังกัดสูงสุดในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

มีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากำหนดทิศทางในการดำเนินงาน ด้านการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

1.2 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทสำคัญในการนำมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาในภาพรวมระดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจกำหนดตัวบ่งชี้ที่เน้นบริบทหรือเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพิ่มเติมอีก ก็ได้ ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาให้มีระบบการประกันภายในที่เข้มแข็ง นำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 3 ปี ผลักดัน สถานศึกษาที่มีคุณภาพในระดับสูงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ร่วมมือกับชุมชน และองค์กรทาง วิชาการให้การช่วยเหลือสถานศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจให้บรรลุตามมาตรฐาน ให้ได้ ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ทราบเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาต่อไป

1.3 ระดับสถานศึกษาสถานศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความสำคัญสูงสุด เป็นหน่วยงานที่หลอมรวมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐาน การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่โดดเด่นในด้านต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่สถานศึกษา ต้องดำเนินการตามตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ.2553 โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมิน ภายนอก มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็น แผนภาพการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและกระบวนการการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้ ขั้นตอน การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา กระบวนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการระบุขั้นตอนหรือวิธีการ ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการ สถานศึกษา สามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมการจัดทำมาตรฐานการศึกษา

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา

2. สร้างจิตสำนึกการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการโดยจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการประเมินภายนอก แนวทางการกำหนด

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และประโยชน์ของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินภายนอก หลักสูตรสถานศึกษา และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา การดำเนินการในขั้นนี้คณะกรรมการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการวิเคราะห์โดยพิจารณาคำสำคัญที่สอดคล้องกันในมาตรฐานการศึกษา และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการกำหนดโครงสร้างของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียน ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้มีความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพราะตัวบ่งชี้เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามาตรฐานการศึกษาและนำไปสู่การควบคุม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้

1. บทนำ เป็นการกำหนดอัตลักษณ์ของสถานศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสของสถานศึกษา

2. ด้านผู้เรียน และอัตลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านผู้เรียนต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษามาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

3. ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา และอัตลักษณ์การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนรู้ ศักยภาพของผู้เรียน

4. ด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และอัตลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษาเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐาน และตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด มาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐานการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ขั้นตอนที่ 5 ประชาพิจารณ์เป็นการนำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะครู องค์กรเอกชน ด้วยวิธีการประชุมระดมความคิดเห็น สัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามหรือวิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา ร่วมวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ ร่วมจัดทำมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ร่วมตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษา ร่วมประชาพิจารณ์

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (3 - 5 ปี) ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อาจจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การแต่งตั้งคณะทำงาน คณะทำงานควรประกอบด้วยคณะบุคคลจากหลายฝ่ายทั้งใน และนอกสถานศึกษา เช่น หัวหน้างาน ผู้แทนครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และชุมชน ตามความเหมาะสมของขนาดโรงเรียน เพื่อให้คณะทำงานดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษา นำสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา และรายละเอียดของแผนพัฒนาการจัดการศึกษาได้

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควร

พัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษา โดยจัดเก็บ หรือรวบรวม จากแหล่งข้อมูล/ข้อมูลดังตัวอย่าง ได้แก่

ข้อมูลด้านกฎหมาย นโยบาย และอื่น ๆ

ข้อมูลด้านผู้เรียน

ข้อมูลด้านการเรียนการสอน

ข้อมูลด้านการบริหาร และการจัดการศึกษา

ข้อมูลด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพ ภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาสและอุปสรรค ของสถานศึกษานั้น มีแนวทางการวิเคราะห์หลายแนว ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์ตามแนวทาง SWOT ซึ่งมีข้อควรตระหนักดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา (External environment) โดยวิเคราะห์สภาพที่เป็นโอกาส (Opportunity) หรือสภาพที่สถานศึกษาสามารถนำมาพัฒนาจุดแข็งหรือปรับปรุงแก้ปัญหาคือจุดที่ควรพัฒนา และสภาพที่เป็นปัญหาอุปสรรค (Treat) หรือสภาพที่สถานศึกษาต้องหาทางหลีกเลี่ยง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบด้านสังคม และวัฒนธรรม (Social & Cultural) เทคโนโลยี (Technology) สภาพเศรษฐกิจ (Economics) การเมือง และกฎหมาย (Political & Legal) ที่มีผลกระทบต่อสถานศึกษาโดยใช้หลักการระดมสมอง ผลการวิเคราะห์ได้สภาพที่เป็นโอกาส และปัญหาอุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอก

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา (Internal Environment) โดยวิเคราะห์สภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) เพื่อคงสภาพหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นหรือสภาพที่เป็นจุดที่ควรพัฒนา (Weakness) หรือสภาพที่ต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือยุบเลิก โดยพิจารณาจากองค์ประกอบด้าน โครงสร้าง และนโยบายการบริหาร (Structure & Policy) การบริการและผลผลิต (Service & Products) คน (Man) การเงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) และการบริหารจัดการ (Management)

3. ประมวลผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นโอกาส ปัญหาอุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อน และสังเคราะห์หาสภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดยืน หรือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นที่ 4 การนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก ประมวลเป็นวิสัยทัศน์

พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาการนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษา ประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

ขั้นที่ 5 กำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ / กิจกรรม เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษาได้ชัดเจนแล้วให้นำข้อมูล วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เหล่านั้นไปเป็นฐานคิดในการกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ / กิจกรรมของแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3-5 ปี ต่อไป โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดกลยุทธ์ ดำเนินการเป็นขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำกลยุทธ์ โดยแต่งตั้งจาก คณะทำงานชุดเดิมที่กำหนดวิสัยทัศน์เป็นคณะทำงานหลัก และควรแต่งตั้งมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ ผู้เรียน ครูผู้สอน หรือผู้แทนครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมให้ครอบคลุมจากทุกส่วนของสถานศึกษา

1.2 คณะทำงานตามข้อ 1 ร่วมกันพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ โดยนำเป้าประสงค์ทั้งหมดเป็นตัวตั้ง ในการจัดหมวดหมู่ของเป้าประสงค์ออกเป็นหมวด ๆ ในครั้งนี้ อาจยึดแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นสำคัญ ด้วยการกำหนดหมวดหมู่เป็น 4 หมวด คือ หมวดเป้าประสงค์ด้านผู้เรียน หมวดเป้าประสงค์ด้านการจัดการเรียนการสอน หมวดเป้าประสงค์ด้านการบริหารจัดการ และหมวดเป้าประสงค์ด้านชุมชน เป็นต้น

1.3 นำแต่ละหมวดหมู่ของเป้าประสงค์ มาพิจารณาว่าจะใช้ข้อความหรือคำใดที่คาดว่าจะครอบคลุมสื่อความได้ดี สำหรับตั้งเป็นชื่อ กลยุทธ์ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องให้เหมือนกลยุทธ์ของหน่วยงานต้นสังกัดก็ได้

2. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ในการนี้กระทำได้โดยนำเป้าประสงค์แต่ละเป้าประสงค์มาพิจารณาว่าเป้าประสงค์นั้น ๆ ชีวัดความสำเร็จได้จากตัวบุคคล หรืองาน หรือหน่วยงาน เช่น นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากร งานสารสนเทศ งานวัดผลประเมินผล ชุมชน ฯลฯ

3. การกำหนดชื่อโครงการ / กิจกรรม เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ชื่อโครงการ / กิจกรรม แล้ว จะเป็นการนำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่ระบบการจัดทำเอกสารรูปเล่ม แผนพัฒนาการจัดการศึกษา (ระยะ 3-5 ปี) ซึ่งตัวอย่าง องค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 3 - 5 ปี

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง สภาพภายในด้านจุดเด่น จุดควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา และรายละเอียดของแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 21) ระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลให้อยู่ในรูปแบบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุดและการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้สารสนเทศที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จะสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับปฏิบัติและระดับผู้บริหารสถานศึกษา

การนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของครูบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มาจัดกระทำ / ประมวลผลหรือวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง การวิเคราะห์ ฯลฯ ตลอดจนการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ต่าง ๆ (คำนวณหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ฯลฯ) ผลที่ได้จากการจัดกระทำด้วยวิธีการต่าง ๆ จะเป็นสารสนเทศ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ในหลายรูปแบบ เช่น ตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายเป็นความเรียง เป็นต้น

ในส่วนของระบบสารสนเทศนั้น จากข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่มากมายในสถานศึกษาต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดระบบสารสนเทศที่ดีจึงจะได้สารสนเทศที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยทั่วไปการจัดระบบสารสนเทศ จะมีขั้นตอนการดำเนินงานหลัก ๆ 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และ 5) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ นั้น จะต้องกำหนดรายการข้อมูล ที่ต้องการ กำหนดวิธีการจัดเก็บ สร้างหรือจัดหาเครื่องมือในการจัดเก็บให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและแหล่งข้อมูล เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึก แบบสังเกต เป็นต้น นอกจากนั้นควรกำหนดเวลาในการจัดเก็บหรือผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บโดยต้องคำนึงถึงข้อมูลที่ตรงกับความต้องการที่กำหนดไว้และมีความเชื่อถือได้ในการกำหนดรายการข้อมูลที่ต้องการนั้น อาจดำเนินการโดยศึกษาจากมาตรฐานการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายในของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฯลฯ จากนั้นจึงกำหนดวิธีการและเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลให้มีความสอดคล้องกัน เช่น กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ควรเป็นแบบสอบถาม หรือใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ก็ควรเป็นแบบสังเกต เป็นต้น

2. การตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ก่อนที่จะนำไปประมวลผล ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อน โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความเป็นปัจจุบันของข้อมูล

3. การประมวลผลข้อมูล ขั้นนี้ เป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลใดที่เป็นสารสนเทศอยู่แล้ว ก็นำมาจัดกลุ่ม แยกแยะ ตามลักษณะและประเภทของสารสนเทศ ซึ่งการประมวลผลนั้น อาจเป็นการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง ตลอดไปถึงการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ การดำเนินการทางพีชคณิต การวัดค่าเฉลี่ย การหาความสัมพันธ์ ฯลฯ การดำเนินการทางพีชคณิตที่เรียกว่าทำด้วยมือใช้เครื่องคำนวณเล็ก ๆ มาช่วย จนกระทั่งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่คือคอมพิวเตอร์ก็ได้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรใช้ค่าสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด ค่าสถิติที่นิยมนำมาใช้ เช่น ค่าร้อยละ อัตราส่วน สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หรือแม้กระทั่งการแจกแจงความถี่ ที่เป็นการหาค่าสถิติที่ง่ายที่สุด

4. การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือจัดทำเป็นสารสนเทศที่มีความหมายชัดเจน มีความกะทัดรัด ตรงกับความต้องการและสะดวกต่อการนำไปใช้ อาจนำเสนอในรูปของตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายเป็นความเรียง ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการนำไปใช้และลักษณะของสารสนเทศนั้น ๆ

5. การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เป็นการจัดเก็บทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลและส่วนที่เป็นสารสนเทศไว้ในสื่อต่าง ๆ อย่างมีระบบ สะดวกต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ การจัดเก็บอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสารหรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ ตามศักยภาพของสถานศึกษา แต่ต้องคำนึงถึงระบบของการค้นหาให้สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน การนำข้อมูลไปประมวลผลใหม่ รวมทั้งการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในงานต่าง ๆ

สถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน เรียกใช้ได้สะดวก และตรงตามความต้องการ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการวิเคราะห์ ประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีความสมเหตุสมผล เพราะสารสนเทศทั้งหลายนั้นนอกจากจะใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิด และสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วย ซึ่งการจัดระบบสารสนเทศ สามารถจำแนกตามวิธีดำเนินการออกเป็น 3 ระบบ มีจุดเด่นและจุดด้อย พอสรุปได้ดังนี้

1. ระบบทำด้วยมือ (Manual System) เป็นระบบที่เก็บโดยการใช้ออกสารในรูปแบบต่าง ๆ ระบบนี้มีข้อดี คือค่าใช้จ่ายน้อย ส่วนข้อเสียคือ การเรียกใช้ไม่สะดวกและไม่ทันการหากจัดระบบแฟ้มเอกสารไม่เหมาะสมเท่าที่ควร

2. ระบบกึ่งอัตโนมัติ (Semi - Automation) ระบบนี้ใช้มือทำส่วนหนึ่ง และใช้เครื่องกลส่วนหนึ่ง กล่าวคือ ส่วนที่เป็นเอกสารต่าง ๆ ทำด้วยมือ และส่วนที่สร้างระบบ

สารสนเทศใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ระบบนี้มีข้อดีคือ ค่าใช้จ่ายไม่สูง การฝึกอบรมบุคลากรไม่มากนัก แต่มีข้อเสียคือ ถ้ารูปแบบเอกสารไม่เหมาะสม การปฏิบัติงานไม่เหมาะสม การดำเนินการจะล่าช้าหากข้อมูลจากการกรอกเอกสารผิดพลาด ระบบนี้จะทำได้ดีต่อเมื่อส่วนที่ทำได้ด้วยมือทำได้สมบูรณ์แบบ ได้แก่ การกรอกข้อมูลครบถ้วน ถูกต้อง มีระบบควบคุมตรวจสอบอย่างดี

3. ระบบอัตโนมัติ (Full – Automation) เป็นระบบที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ดำเนินงาน ระบบนี้ต้องมีการออกแบบให้เข้ากับลักษณะงาน เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สร้างมาจะมีลักษณะและขนาดของเครื่องแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม สถานศึกษาไม่ว่าขนาดใหญ่ กลาง หรือ เล็ก อยู่ในเมืองหรือชนบท ส่วนมากมักจะมีคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดทำเอกสาร สถานศึกษาควรจะใช้คอมพิวเตอร์ให้เต็มศักยภาพเพื่อการจัดระบบสารสนเทศที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเรียกใช้ได้ทันเวลาในทุกสถานการณ์ การมีข้อมูลและสารสนเทศที่มีคุณภาพดังกล่าว จะทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกระทำ / ประมวลผลวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง การวิเคราะห์ ตลอดจนการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ นำเสนอในหลายรูปแบบ ตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายเป็นความเรียงตามขั้นตอนการดำเนินงาน

4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบตรงตามความรู้ ความสามารถ ความถนัดและประสบการณ์ ปฏิบัติงานตามคู่มือ / แนวทางการปฏิบัติงานหรือมาตรฐานการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงาน / กิจกรรม / โครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกตัวอย่างเพียงพอในการดำเนินกิจกรรม / โครงการร่วมกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ โดยมีการวางแผนปฏิบัติงานตามแผน ข - ตรวจสอบหรือประเมินผล - ปรับปรุงและพัฒนา ดำเนินงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

4.1 ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน

ขั้นวางแผน (Plan) เป็นการกำหนดกรอบงานที่ต้องการแก้ปัญหา / ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ โดยพิจารณาว่า ต้องนำข้อมูลอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การวางแผนจะช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ขั้นปฏิบัติ (DO) เป็นการลงมือปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนา ตามทางเลือกที่กำหนดไว้ในแผน ขณะเดียวกัน มีการตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าดำเนินไปในทิศทางที่กำหนดไว้หรือไม่

ขั้นตรวจสอบ (Check) เป็นการประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนา ซึ่งทำให้ทราบว่า การปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยกำหนดความถี่ของการตรวจสอบตามความเหมาะสม

ขั้นดำเนินงานให้เหมาะสม (Act) เป็นการพิจารณาผลการตรวจสอบ และอาจจะนำผลการตรวจสอบมาดำเนินการ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ถ้ามีผลการปฏิบัติงานที่ดี ให้นำกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

กรณีที่ 2 ถ้าผลงานยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ต้องนำผลการประเมินมาพิจารณาว่าควรดำเนินการอย่างไรต่อไป เพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ เมื่อนางจรเต็มมีงมาใช้ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การทำงานมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง

4.2 บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา รวมถึงบุคลากรขององค์กรอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรเข้าใจบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

4.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ ศึกษานโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของชาติ กระทรวง กรม จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และสภาพความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สภาพการจัดการศึกษา ปัญหาและความต้องการจำเป็น อย่างเป็นระบบ นำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของสถานศึกษาร่วมกับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- 2) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษากับครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งการจัดระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
- 3) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการร่วมมือของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากร เพื่อใช้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี
- 5) ร่วมประชุมปฏิบัติการ และร่วมระดมพลังสมองในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

(ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

6) สนับสนุน อำนวยความสะดวก รวมทั้งการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

7) ตรวจสอบ กำกับ ติดตาม กระบวนการจัดทำแผน รวมทั้งจัดให้มีการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 - 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

8) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีนำเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 - 5 ปี) ต่อไป

4.2.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน/หัวหน้ากลุ่ม/หัวหน้างาน/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ / ครู มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน ผลงานดีเด่นของผู้เรียน ศักยภาพของครู สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหา และสภาพความต้องการจำเป็น นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ความต้องการของผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน

2) ร่วมประชุมหารือ สัมมนา วิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ปัญหา และความต้องการจำเป็น กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของสถานศึกษา ร่วมกับ

4.2.3 คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) ให้ข้อมูล และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น ชุมชน ความต้องการของชุมชน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา วิทยาการท้องถิ่น การสนับสนุนจากชุมชน คุณภาพผู้เรียน และการศึกษาต่อ

2) ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

3) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตลอดจนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง

4) กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

4.2.4 ผู้ปกครอง ผู้เรียน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) ให้ข้อมูลและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน สภาพปัญหา ความต้องการของผู้ปกครอง และผู้เรียน การช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการศึกษาต่อ

2) ร่วมประชุมหารือ สัมมนาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและความสำเร็จของสถานศึกษากับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3) ให้การสนับสนุนการใช้งบประมาณ และทรัพยากร เพื่อใช้ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมให้ข้อมูล และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น ชุมชน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา วิทยาการท้องถิ่น ให้การสนับสนุน ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ร่วมคิดพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตลอดจนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ร่วมกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

1) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตามรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

2) เพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

4) เพื่อเตรียมพร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และรองรับการประเมินภายนอก

5.2 องค์ประกอบของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง ฯ เป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มี 2 ระดับ ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพศึกษาระดับสถานศึกษา

5.2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็น การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงฯ กำหนดให้ หน่วยงานต้นสังกัดมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาย่างน้อยครั้งหนึ่งในสามปี และแจ้งให้สถานศึกษาทราบ และเปิดเผยการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชน การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำแนวคิดเชิงระบบมาใช้ในการติดตามคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในเชิงระบบ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็น 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพ ด้านผู้เรียน และด้านโรงเรียน

5.2.2 ขอบข่ายและประเด็นในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

5.2.2.1 ด้านปัจจัย ประกอบด้วย

ทรัพยากรบุคคล ซึ่งถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการพัฒนา เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความตระหนักต่อภาระหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความมุ่งมั่นพัฒนาอย่างมืออาชีพ ทั้งนี้คุณภาพการศึกษาจะบังเกิดผลอย่างแท้จริง จะต้องมีการพัฒนาเป็นมืออาชีพเพียงเพียงพอ

ทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มาสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดคุณภาพอย่างแท้จริง โดยจะส่งผลต่อการพัฒนาในส่วนบริบทของโรงเรียน ให้สามารถจัดหลักสูตรให้กับผู้เรียนและท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม จัดหาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย จัดแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งนี้งบประมาณควรมุ่งเน้นผลงานเป็นหลัก

5.2.2.2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย

ด้านการบริหารจัดการ จำแนกได้ 3 ส่วน คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการบริหารการศึกษาที่ได้รับความนิยมได้แก่ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เพราะเป็นรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่กล่าวถึงการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการที่มุ่งให้การบริหารจัดการของสถานศึกษาได้รับความไว้วางใจ ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการบริหารจัดการที่รองรับการกระจายอำนาจ มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการ

ตรวจสอบถ่วงดุล และมีผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนากระดับคุณภาพ

กำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจ วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง บ่งบอกพันธกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจน สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม มีระยะเวลาแน่นอน สอดคล้องนโยบายของสถานศึกษา เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย เป็นผลที่เกิดจากความต้องการของท้องถิ่น

จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนที่บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ มีความชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานสถานศึกษา มีแนวทางกำกับติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน การตรวจสอบแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วหรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และให้แผนมีความสอดคล้องกับความต้องการชุมชน หลังจากการตรวจสอบแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแล้วควรเสนอแนวทางเพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง รวมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำไปปฏิบัติ

5.3 ขอบข่าย และประเด็นในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา ขอบข่าย และประเด็นในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่สามารถติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าเชิงระบบได้ สถานศึกษาขนาดเล็กก็สามารถตรวจสอบคุณภาพได้ตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาดำเนินการตามกฎกระทรวง ๙ เป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นขอบข่าย และประเด็นการตรวจสอบจึงประกอบด้วย การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินงานตามโครงการ / กิจกรรมที่กำหนดไว้ได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ มีเพราะเหตุใด มีการสรุปผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การติดตามตรวจสอบมีการให้ข้อสังเกต ให้ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการต่อไป

5.3.1 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต / ผลลัพธ์ เพื่อให้การบริหารจัดการคุณภาพมีประสิทธิภาพจะใช้วงจรเดมมิ่ง (PDCA) เป็นเครื่องมือติดตามตรวจสอบคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

5.3.1.1 การวางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด การวางระบบที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการมาตรฐานแต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และการบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ ประเมินตนเอง และให้ผู้อื่นตรวจสอบได้เพราะ

ข้อมูลที่ได้จะเป็นสารสนเทศที่จะสะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ของระบบย่อยนั้น
หลาย ๆ ระบบย่อยก็จะเห็นคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด

5.3.1.2 การเตรียมการและการวางแผน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- 1) การแต่งตั้งบุคลากรให้เข้ามาดำเนินการในการตรวจติดตาม
คุณภาพ
- 2) ชี้แจงแนวการดำเนินงาน ระดับคุณภาพให้บุคลากรทุกคนรู้ และ
เข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอบข่ายสาระสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
การศึกษา
- 3) การตกลงเกี่ยวกับตารางการติดตามคุณภาพการศึกษา
- 4) การทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำมาใช้ในการติดตาม
คุณภาพ
- 5) สร้างประเด็นสำคัญของการติดตามคุณภาพให้สมาชิกในทีม
ตรวจสอบคุณภาพได้รับทราบ
- 6) สร้างแบบรายการหรือเครื่องมือในการติดตามคุณภาพการศึกษา

5.3.1.3 การดำเนินการตามแผนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าทั้ง

ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต / ผลลัพธ์ เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกที่ที่ได้รับ
มอบหมายตามกระบวนการ วิธีการที่กำหนด และต้องดำเนินการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ
ทั้งนี้ เพื่อให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น
สถานศึกษาควรใช้แนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพเป็นรายกิจกรรมของทุกฝ่าย
ทุกงาน และทุกคนในโรงเรียน
- 2) สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพ
การศึกษา แก่ครูทุกคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา
- 3) วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานตรวจสอบ
คุณภาพการศึกษาแก่คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็น
ระยะ ๆ ตลอดช่วงเวลาที่ปฏิบัติ โดยกำหนดเรื่องที่จะตรวจสอบเป็นเรื่อง ๆ ไว้ในปฏิทินปฏิบัติการ
- 4) คณะผู้ปฏิบัติงาน / โครงการ / กิจกรรม ซึ่งได้แก่ บุคลากรหรือผู้
ที่ได้รับมอบหมายการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนด
ขึ้น จะเป็นผู้ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนเอง ตามปฏิทินปฏิบัติงาน รวมทั้งดำเนินการ
แก้ไข ปรับปรุง การดำเนินงานของตนเองให้เป็นไปตามแผน
- 5) กลุ่มงาน / หมวดวิชา / โครงการ / ฝ่ายงาน ศึกษา รวบรวม
ร่องรอยการดำเนินงานและผลการตรวจสอบของผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายนั้น ๆ มา
ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย

6) คณะทำงานที่สถานศึกษาแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ และ รายงานคุณภาพการศึกษา จะศึกษาและรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานการดำเนินงาน ทั้งหมดในภาพรวมของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานเสนอเพื่อดำเนินการ พัฒนาคุณภาพต่อไป

5.3.1.4 การรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นการ ตรวจสอบ / ประเมินตนเอง ร่วมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินเพื่อเป็นการทบทวนการ ปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ และจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สาระสำคัญของการรายงานประกอบด้วย

- 1) ระยะเวลาของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 2) ขอบเขตและวัตถุประสงค์
- 3) วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 4) ประเด็นที่ทำได้สำเร็จเป็นที่น่าพอใจและประเด็นที่ไม่เป็นไปตาม

สภาพที่คาดหวัง

5) ประเด็นเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้นและการแก้ไข ปรับปรุงสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5.3.1.5 การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสนอแนะมาตรการ เร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการแก้ไขพัฒนาระบบ เป็นการนำผลการประเมินมา แก้ไขพัฒนาระบบ ซึ่งอาจแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา สาระสำคัญประกอบด้วย

1) ระบุประเด็นที่ทำได้สำเร็จเป็นที่น่าพอใจ และประเด็นที่ไม่เป็นไป ตามสภาพที่คาดหวัง

2) จัดทำและบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และการ แก้ไขปรับปรุงสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

3) กำหนดระยะเวลาในการปรับปรุง

4) ตรวจสอบการดำเนินงานซ้ำ เพื่อนำผลไปใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการตรวจสอบผลการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนจัดทำขึ้น มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ว่า โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ที่ กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผล

การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ / ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

รูปแบบที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานรายงานการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด ประเด็นที่รายงานคือโครงการ / กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ / ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ติดตามตรวจสอบจากรายงานดังกล่าวและตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงด้วยตนเองพร้อมทั้งให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ / ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

รูปแบบที่ 3 คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด ประเด็นที่ติดตามตรวจสอบคือโครงการ / กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ / ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป

รูปแบบที่ 4 ผู้ปฏิบัติงานรายงานการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี (เช่นเดียวกับรูปแบบที่ 2) เสนอหัวหน้ากลุ่มงาน / ฝ่ายงานของตน หัวหน้ากลุ่มงาน / ฝ่ายงานติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานจากรายงานดังกล่าว และตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงด้วยพร้อมทั้งให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ / ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ / กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มงาน / ฝ่ายงาน เสนอต่อคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนจากรายงานของกลุ่มงาน / ฝ่ายงาน ศึกษาเอกสาร สอบถามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นรายกิจกรรมของทุกฝ่าย ทุกงาน และทุกคนในโรงเรียน
2. สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา แก่ครูทุกคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

3. วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาแก่คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็น ระยะๆ ตลอดช่วงเวลาที่ปฏิบัติ โดยกำหนดเรื่องที่จะตรวจสอบเป็นเรื่องๆไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน

4. ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

5. สรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของคณะผู้ปฏิบัติงาน

6. นำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนางาน ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุป (ผล) และรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การสรุป (ผล) และรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง การ (ประชุม) สรุปผลการดำเนินงานร่วมกันของคณะผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่าย วิชาการ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ คณะผู้ดำเนินงานโครงการ / กิจกรรมหรือคณะผู้ ปฏิบัติอื่น ๆ สถานศึกษาควรพิจารณารายละเอียดการตรวจสอบแต่ละเรื่อง แล้วกำหนดร่วมกัน ตั้งแต่ต้นว่า คณะใด ระดับใดจะตรวจสอบเรื่องใดบ้าง แล้วจัดทำปฏิทินการตรวจสอบ ดำเนินการตรวจสอบ (และ) สรุปผลและรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการ เสนอผลการตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อ นำไปใช้ในการพัฒนา โดยสถานศึกษานำข้อมูลมาสรุปรวมกับผลการติดตามตรวจสอบปีที่ผ่านมา (3 ปี) และจัดทำเป็นสารสนเทศ สำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของ สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการรายงาน

1. เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. เพื่อให้สถานศึกษามีผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและให้การสนับสนุนรวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาต่อไป

การรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา อาจรายงานได้หลาย ลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการรายงาน หากต้องการรายงานหน่วยงานต้นสังกัด รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการดำเนินงาน อาจจัดทำเป็นเอกสารรายงาน ผลฉบับสมบูรณ์ หากต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ อาจรายงานในรูปของเอกสารแผ่นพับ จัดหมายข่าว ซึ่งเป็นการนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญโดยสรุปหรือประเด็นที่ต้องการรายงาน หรือประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถเลือกวิธีรายงานให้เหมาะสมของบริบทของแต่ละสถานศึกษา

สาระสำคัญที่ควรปรากฏในรายงาน

1. วัตถุประสงค์ของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
2. สาระสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
3. วิธีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
4. ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
5. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด ติดตามตรวจสอบโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป

6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

6.1 หลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

6.1.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษา ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

6.1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตาม ข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและไม่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน มีการทำตามแผนมีการตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

6.1.3 การประเมินคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา พัฒนา ปรับปรุง

ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สังคม และประเทศชาติ

6.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายใน

6.2.1 เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสถานศึกษา

6.2.2 เพื่อนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

6.2.3 เพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

6.2.4 เพื่อนำข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปจัดทำรายงานประจำปี

6.3 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องมีความชัดเจน มีความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ถูกประเมิน ดังนั้น การเลือกใช้วิธีการประเมินต้องเลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพ หลีกเลียงข้อที่ผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นให้มากที่สุด มีการตรวจสอบความถูกต้องจากข้อมูลหลาย ๆ แห่ง อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของความชัดเจน และความถูกต้องของการประเมินเป็นจุดสำคัญ ทั้งนี้ในการประชุมของ The Joint Committee on Standard for Educational ได้สร้างมาตรฐานการประเมินขั้นหรือมาตรฐานการประเมิน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการประเมินในแต่ละมาตรฐานการศึกษาได้ดังนี้

6.3.1 มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard) ผลการประเมินต้องให้ข้อมูลตรงตามที่ผู้ใช้ผลการประเมินอยากรู้ (เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ฯลฯ) นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานได้จริง โดยเฉพาะหากสามารถให้ข้อมูลช่วยในการปรับปรุงตนเองได้ในระดับบุคคล (นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา) ก็จะทำให้มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

6.3.2 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินจะต้องมีความเป็นไปได้ในแนวทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ่มค่า และเหมาะสม

6.3.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายกับผู้ให้ข้อมูล

6.3.4 มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความถูกต้อง ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องสามารถวัดตัว

ป่งชี้ที่ต้องการวัดได้จริง มีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามตัวป่งชี้ที่ต้องการวัด แหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิธีการวิเคราะห์และการเสนอผลการประเมินถูกต้องและผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

6.4 ขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายใน

6.4.1 ขั้นตอนการเตรียมการ

การเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกคน โดยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในประเด็นที่สำคัญๆ เช่น การประเมินคุณภาพคืออะไร มีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างไร ขั้นตอนการประเมินคุณภาพเป็นอย่างไร เน้นย้ำกับบุคลากรในการให้ความร่วมมือ การตอบคำถามหรือการสัมภาษณ์โดยยึดหลักการตอบตามสิ่งที่ปฏิบัติจริง และผลที่เกิดขึ้นจริง เน้นย้ำให้บุคลากรทุกคนตระหนักว่าการประเมินคุณภาพคือภารกิจประจำของทุกคนที่ต้องร่วมมือกันทำอย่างต่อเนื่อง สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการทำงานเป็นทีม และต้องพัฒนาความรู้ทักษะเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา และตัวป่งชี้ โดยเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบมาตรฐานการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินตามมาตรฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน

การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำร่วมกันเป็นทีม ซึ่งคณะกรรมการหรือคณะทำงานควรจะต้องประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรในสถานศึกษา รวมไปถึง ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชี้นพื้นฐาน และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

6.4.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานเป็นกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพครบวงจร (PDCA) ของเต็มมิ่ง ซึ่งวงจรของเต็มมิ่งประกอบด้วยการวางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) โดยมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง

6.4.2.1 การวางแผนการปฏิบัติงาน (P) จะต้องมีกำหนด

วัตถุประสงค์ / เป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนจาก 18 มาตรฐาน หรือ 15 มาตรฐาน หรือ 15++ (มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา) แนวทางการดำเนินงาน รวมไปถึงการวางแผน ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้สำหรับการจัดทำแผนของสถานศึกษา เช่น แผนปฏิบัติงานประจำปี แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แผนงบประมาณ แผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กำหนดวิธีการประเมินตัวป่งชี้ความสำเร็จตามมาตรฐาน

การศึกษา 18 มาตรฐานหรือ 15มาตรฐาน หรือ 15++ เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน วางแผนการเก็บข้อมูล วางแผนการวิเคราะห์/สรุปและรายงานผล

6.4.2.2 การดำเนินการตามแผน (D) ศึกษามาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารควรให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และให้การนิเทศ

6.4.2.3 การตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา (C) โดยวางกรอบการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา สร้างเครื่องมือการประเมิน ตามมาตรฐานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงาน และสรุปผลการตรวจสอบการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา

6.4.2.4 การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาปรับปรุง (A) สถานศึกษานำผล การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานศึกษามาวิเคราะห์ วางแผนการแก้ไขปรับปรุง การดำเนินงานของสถานศึกษาในส่วนที่เป็นจุดที่ควรพัฒนา ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินของสถานศึกษาตามแนวทางที่สถานศึกษาเลือกใช้ แล้วดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลหรือไม่ ซึ่งเป็นการย้อนกลับ ไปดำเนินตามขั้นตอนที่ 1) ใหม่ เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานในระยะต่อไป สำหรับงานที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

6.4.3. ขั้นการจัดทำรายงานผลการประเมิน เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาเสร็จแล้วจะจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา พร้อมสรุปสรุปชัดแจ้งและจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำร่วมกันเป็นทีม

7. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำรายงานการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และนำเสนอรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง

7.1 จุดประสงค์ของการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

7.1.1 เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

7.1.2 เพื่อเป็นฐานข้อมูลของสถานศึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป และเป็นฐานข้อมูลสำหรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

7.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากรายงานประจำปีของสถานศึกษา

7.2.1 สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในปีถัดไป

7.2.2 สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานเพื่อเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

7.2.3 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบผลการพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในส่วนที่ดี และส่วนที่ควรพัฒนาโดยมีการประชาสัมพันธ์ ในวงกว้าง และให้การช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างเหมาะสม

7.2.4 หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษา ทั้งระดับประเทศและระดับเขตพื้นที่

7.2.5 สถานศึกษาใช้รายงานประจำปีของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

7.3 ขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

7.3.1. แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา
สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานจากบุคคลผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย

7.3.1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน

7.3.1.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน

7.3.1.3 หัวหน้ากลุ่มฝ่ายตามโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

7.3.1.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ / หัวหน้างาน

7.3.1.5 ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก

อาจกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม การดำเนินงานของคณะทำงานจะต้องวางแผนการจัดทำรายงานประจำปี โดยมีการกำหนดช่วง

ระยะเวลาจัดทำ รายละเอียดการรายงาน รวมถึงการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ทั้งนี้ต้องรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี

7.3.2. รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ และแปลผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้รายงานประจำปีมีความสมบูรณ์ มีคุณภาพตรงตามสภาพของสถานศึกษา ซึ่งภาระงานที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานมีดังนี้

7.3.2.1 รวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากการดำเนินงานประจำ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาและผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ครอบคลุมมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา

7.3.2.2 การออกแบบการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมไว้ในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

7.3.2.3 วิเคราะห์ และแปลผลเพื่อการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

7.3.3 เขียนรายงานประจำปีของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย นำเสนอทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สารสำคัญอาจแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

7.3.3.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

7.3.3.2 ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

7.3.3.3 ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7.3.3.4 ตอนที่ 4 สรุปผลการพัฒนา และการนำไปใช้

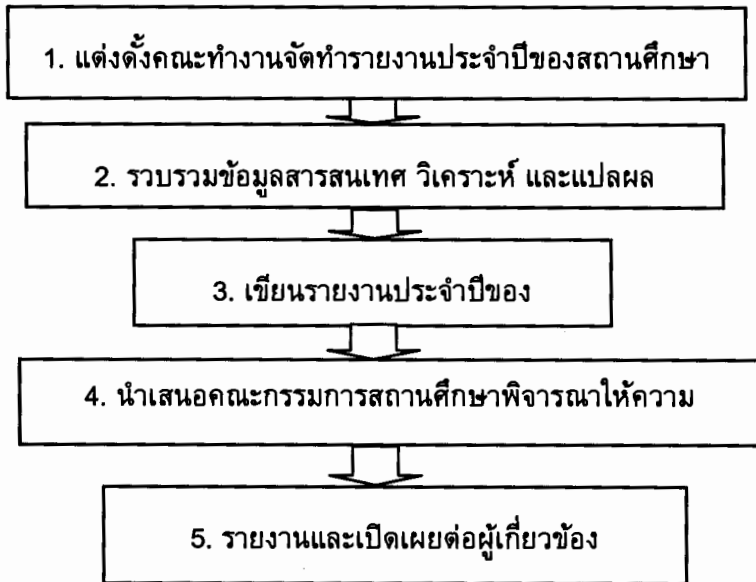
7.3.3.5 ภาคผนวก

7.3.4 นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

หลังจากเขียนรายงานประจำปีเสร็จสมบูรณ์ สถานศึกษาจะต้องนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา และหรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อรับรองผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

7.3.5 รายงานและเปิดเผยต่อผู้เกี่ยวข้อง เมื่อสถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาแล้ว จะต้องรายงานเปิดเผยผลการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต่อผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีตามความเหมาะสม เช่น รายงานประจำปีฉบับสมบูรณ์ เปิดเผยผ่าน Website ของสถานศึกษา จุลสาร อนุสาร แผ่นพับ รายงานเสียงตามสาย และชี้แจงในที่ประชุม

ขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพ
ภายในมีรายละเอียด สรุปได้ดังภาพ 2

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 7 (2553 : 9)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ และแปลผล เขียนรายงานประจำปี นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ รายงานและเปิดเผยต่อผู้เกี่ยวข้อง

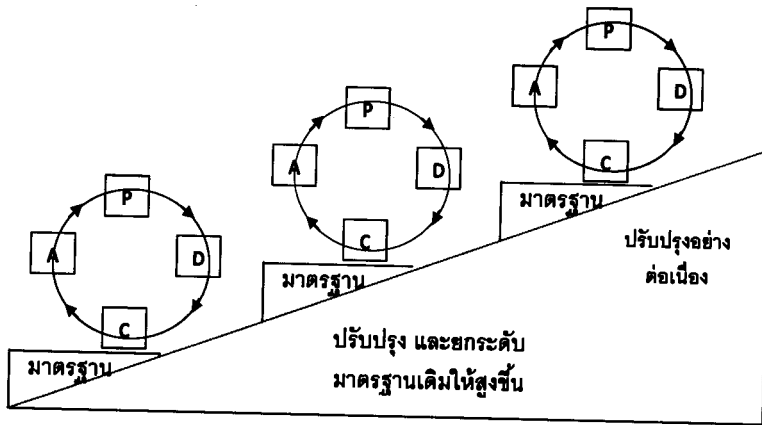
8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริม และผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามวงจรคุณภาพ P - D - C - A กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. การร่วมกันวางแผน (Planning)
2. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)
3. การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

4. การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบวงจรมีความสอดคล้องกัน ดังภาพ 3

ภาพ 3 แสดงกระบวนการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอน
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 8 (2553 : 38)

1. วางแผน (plan) ต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่น
  - 1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมายให้ชัดเจน จาก มาตรฐาน 18 มาตรฐานหรือ 18+4 (มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ระดับสถานศึกษา)
  - 1.2 การกำหนดคุณลักษณะ ตัวชี้วัดความสำเร็จ จากมาตรฐาน 18+4
  - 1.3 การกำหนดวิธีการทำงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น โครงการ / กิจกรรม และแนวทางการกำกับติดตาม เป็นต้น
2. ลงมือทำ (Do) ได้แก่
  - 2.1 ศึกษา และฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง และลงมือปฏิบัติ
  - 2.2 เก็บข้อมูลคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น
3. ตรวจสอบ (Check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน และการประเมินผลสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เช่น
  - 3.1 ตรวจสอบว่างานที่ทำได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่
  - 3.2 ตรวจสอบว่าคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่
4. ปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง (Act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผนพบว่ามี ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ก็ได้ทำการแก้ไข และปรับปรุง เช่น
  - 4.1 แก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา

4.2 ค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก

4.3 หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้นๆ โดยตรง เป็นต้น

โรงเรียนได้นำข้อเสนอแนะไปสู่การวางแผนในปีต่อไป หรือการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้สูงขึ้นตามที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ หรือแผนปฏิบัติการประจำปี (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี) ของสถานศึกษา หรือการปรับ แผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อให้ การดำเนินงานมีประสิทธิผล ยิ่งขึ้นต่อไป

การสรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้ ประกอบด้วย

1. สรุปผลการดำเนินงานในภาพรวม ระบุผลการดำเนินงานโครงการ / กิจกรรม ทั้งที่เป็นผลสำเร็จ และไม่สำเร็จตามเป้าหมาย พร้อมทั้งระบุปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้สำเร็จหรือไม่สำเร็จ

2. จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ระบุจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม

3. แนวทางการพัฒนาในอนาคต ระบุปัญหา และความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาจากข้อค้นพบ โดยระบุโครงการ/กิจกรรม และวิธีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ เพื่อกำหนดในแผนปฏิบัติการประจำปีในปีต่อไป

ความต้องการและการช่วยเหลือ

ระบุความต้องการ การช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านวิชาการ การบริหารจัดการ และอื่นๆ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ร่วมดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ร่วมประเมินคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

2.4 ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 113 – 119) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในไว้ดังนี้

1. กรรมการสถานศึกษากรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ส่งเสริมร่วมตัดสินใจวินิจฉัยให้ความเห็นชอบในการดำเนินการของสถานศึกษาเป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่นเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการกำกับ ดูแลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผน

พัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินกิจกรรมตามแผน การประเมินตนเองของสถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบและรับทราบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนที่กรรมการสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

2. ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย / วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาว่าอยากให้ผู้รับทราบของตนเข้ารับการศึกษาแล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไร และคอยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในส่วนของตัวนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินการตามแผน การประเมินตนเองของสถานศึกษา การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของนักเรียนในสถานศึกษา รวมทั้งรับทราบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของบุตรหลานของตนให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

3. ชุมชนชุมชนเป็นบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย / วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งรับทราบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา เพราะจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา และมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของตนเอง พร้อมกันนั้นสถานศึกษาจะได้รับความช่วยเหลือ ทั้งร่างกายและทุนทรัพย์จากในชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกจากนี้บุคลากรในชุมชนยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

4. ครู ในทางปฏิบัติแล้วครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบต่างๆ ในหลายเขตสภาพการศึกษาจะมีสมาชิกที่เป็นครูร่วมอยู่ด้วย ตามกฎหมายและในทางปฏิบัติซึ่งเป็นสิทธิไม่จำกัดอยู่ในช่วงเฉพาะการอภิปราย แต่รวมถึงสิทธิในการเป็นสมาชิกของสภาด้วยและเป็นเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในระดับท้องถิ่น

จากข้อความที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันอยู่ในองค์กร สังคมชุมชน จะมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของในฐานะเป็นหุ้นส่วนของสถานศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้น หากสถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนก็ได้หลังจากชุมชน เพราะชุมชนจะเป็นส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ความสัมพันธ์ที่ดีและการช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนและสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาให้เด็ก นอกจากจะทำให้เกิดประสพผลสำเร็จในด้าน

วิชาการแล้วยังมีส่วนให้เด็กมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาที่นำไปสู่ความก้าวหน้าในชีวิตอนาคต

3. คณะกรรมการสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่นับได้ว่าจะมีความสำคัญที่ทำหน้าที่ในการกำกับติดตามและส่งเสริมบริหารงานของสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษานั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตและมีลักษณะและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันในการบริหารงานของสถานศึกษา

3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 8) การบริหารโรงเรียนเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารและครู อาจารย์ที่ต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้เกิดความรู้ และคุณลักษณะที่ต้องการในสภาพปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียนเปลี่ยนไป ทำให้ผู้บริหารและครู อาจารย์ต้องรู้จักการจัดการมากขึ้น และที่สำคัญต้องนำเอาความร่วมมือของชุมชนรอบโรงเรียนมาช่วยจัดการศึกษา ต้องดึงเอาศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นผู้นำชุมชนจึงจะสามารถทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ ในอดีตศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัดบ้าน ร่วมกันจัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระบบระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น ทรงจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นมีกรรมการตำบล 3 คน เป็นผู้ดูแล ประกอบด้วย กำนัน เจ้าอธิการวัด และแพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดูแลโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยมีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทางการสรรหา จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ วาระ และการพ้นตำแหน่ง รวมทั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

ในปี พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2542) ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนา

องค์กรชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ทำให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญมากต่อการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น นับวันจะเพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นทั้งนี้เพราะการบริหารและจัดการศึกษาที่ผู้จัดการศึกษา และผู้รับผลประโยชน์ได้มีความเข้าใจวิธีการดำเนินงานที่ตรงกัน ได้ร่วมคิดวางแผนตั้งแต่ต้นได้ลงมือปฏิบัติพร้อมกัน และได้มีส่วนกำกับติดตามการดำเนินงานด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำเร็จเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ

3.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีสถานศึกษา โดยให้มีจำนวนแตกต่างกันไปตามขนาดที่นับจากจำนวนผู้เรียนในสถานศึกษานั้น และกำหนดให้มีการประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อกำกับ และส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ดังนี้

หน้าที่ข้อ 1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ศึกษา และทำความเข้าใจในความมุ่งหมายหลักการของการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. ศึกษา และทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน / ท้องถิ่น ที่ตั้งของสถานศึกษา
3. กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา ด้านวิชาการบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ กิจกรรม
4. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
5. กำหนดให้สถานศึกษา จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

หน้าที่ข้อ 2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2. พิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปี กับแผนพัฒนาของสถานศึกษา

3. พิจารณาถึงความเป็นไปได้ และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกิจกรรม งาน / โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

4. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

หน้าที่ข้อ 3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับหลักสูตรการศึกษาขั้น

พื้นฐาน

3. พิจารณาความถูกต้องความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้และความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา

หน้าที่ข้อ 4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดแผนการกำกับ และติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการระยะเวลา

2. ดำเนินการกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย

3. ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สถานศึกษา และให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และขวัญกำลังใจในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผน และมีวิธีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หน้าที่ข้อ 5 ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาจัดทำข้อมูล สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้เรียนการคมนาคม สภาพทางเศรษฐกิจ

2. สนับสนุน และจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กในพื้นที่บริการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาให้มากที่สุด

3. จัดหาทุนการศึกษาอุปกรณ์การศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน

หน้าที่ ข้อ 6 พิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนให้เด็กพิการ ได้มีการเรียนร่วมกับเด็กปกติ
  2. สอดส่อง ดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ ช่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ใช้แรงงานเด็ก กักขัง ฯลฯ ให้ได้รับความช่วยเหลือ และส่งไปขอรับบริการที่เหมาะสม
  3. สอดส่อง ดูแลเด็กที่มีความบกพร่อง ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายที่พิการ หรือทุพพลภาพหรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
  4. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด
  5. สนับสนุน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับ องค์กรการพิทักษ์สิทธิเด็ก
- หน้าที่ ข้อ 7 เสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการด้านวิชาการ

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานวิชาการของศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการจัดหาผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียน

การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการบริหารใช้งบประมาณของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ

2. มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการตรวจสอบติดตามและประเมินผล

การบริหารจัดการด้านการบริหารงานบุคคล

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาครู และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

2. ให้ขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา

หน้าที่ข้อ 8 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิชาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสื่อสารจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ทหารายได้ทรัพย์สินและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนจัดการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ส่งเสริม และกำกับติดตามเพื่อให้สถานศึกษากิจกรรมที่ศึกษาจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ พร้อมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความเหมาะสม และโอกาสอันสมควร

หน้าที่ข้อที่ 9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
2. ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการ และให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน

หน้าที่ข้อ 10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี
2. เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี
3. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อนเผยแพร่ของสาธารณชน

หน้าที่ข้อ 11 แต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ประธานกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะอนุกรรมการตามความเหมาะสม และความจำเป็นในแต่ละกรณี

3.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553 : 7) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือก และแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
- 2) ผู้นำทางศาสนา
- 3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) ผู้แทนชุมชน
- 5) ผู้แทนผู้ปกครอง
- 6) ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก / ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

ให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่งและให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการมีจำนวนตามความเหมาะสม ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพ และมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบาย และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) พิจารณาเสนอแผนงาน / โครงการ และงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ มีกฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553 : 64) ระเบียบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ.ศ. 2553

หมวดที่ 2 ด้านบุคลากร

ข้อที่ 7 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีหน้าที่

1. กำหนดแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นโยบาย และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิกหรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. พิจารณาเสนอแผนงาน / โครงการ และงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการและแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก
7. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ปฏิบัติตามที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งมีอายุระหว่าง 3 – 6 เป็นส่วนใหญ่ อาจมีบางแห่งรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเหล่านี้มีอยู่ทั่วไป ทั้งในเมือง อำเภอและตำบลอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล องค์กร และเอกชน (เบญจมาภรณ์, 2542 : 15 - 16)

4.1 ความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มการพัฒนาเด็กมาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 โดยสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน ตำบลตามความต้องการและขีดความสามารถของประชาชน เพื่อรับเด็กในชนบทอายุระหว่าง 3 – 6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้อยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก

กรมการพัฒนาชุมชน. (2541 : 2 – 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการอื่นๆ ซึ่งช่วยเหลือสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการเลี้ยงดูเด็ก การดำเนินงานได้ยึดหลักความต้องการและความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก กรมการพัฒนาชุมชนจะให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ และงบประมาณในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชน รวมทั้งมีการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากปัจจุบันภายหลังจากที่ได้มี พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. 2537 และรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการบริหารงานลงสู่ท้องถิ่น รวมทั้งปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กลง โดยมีการถ่ายโอนงานบางส่วนให้ภูมิภาค และท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงาน และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา และตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 67 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ

ดังนั้น กรมพัฒนาชุมชนจึงได้มีนโยบายที่จะกระจายกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพ และความพร้อมมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามกำลัง และขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

4.2 ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สำนักงานประสาน และพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2551 : 3) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อม ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานประสาน และพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2551 : 5) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้ การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัยศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษา และพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

4.3 บทบาทหน้าที่บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2547 : 15 - 18) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ดังนี้

4.3.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากร และการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการกิจกรรมหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

4.3.2 ครูผู้ดูแลเด็ก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3.3 ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3.4 ธุรการ / การเงิน / พัสดุ มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับ การทำธุรการ การเงิน และพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามระเบียบหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์

4.3.5 ผู้ประกอบอาหาร มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ถูกอนามัย ตามหลักโภชนาการสำหรับเด็ก แต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีสุขภาพดีไม่เป็นโรคติดต่อ จัดสถานที่ประกอบอาหารและเครื่องครัวให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการจัดเก็บขยะถูกสุขลักษณะและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์

4.3.6 ภารโรง มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับทำความสะอาด รักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารสถานที่ และทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้และมีความปลอดภัยสำหรับเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์

4.3.7 ยามรักษาความปลอดภัย มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับดูแลรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สิน บุคลากร และเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

พิมพ์ ทวีนาท (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 1 ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 1 และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 1 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นกัน เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านวิชาการ 2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาในภาพรวม รายด้านทุกด้าน และรายข้อทุกข้อ ไม่แตกต่างกัน

ไพรัตน์ รัตนดิถกุล (2542 : 37 – 38) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านวิชาการ ในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนต้องการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดลานกิจกรรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.5 ในการบริหารหลักสูตร ต้องการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในการสร้างหลักสูตรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.3 ในการจัดการเรียนการสอน ต้องการร่วมสนับสนุนจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.6 ด้านการบริหาร ในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียน ต้องการให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารจัดการศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.5 ในการบริหารหลักสูตร ต้องการให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.5 ในการจัดการเรียนการสอน ต้องการให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการวางแผนจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.80

ทองศักดิ์ พรวิมลรัตน (2544 : 21) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก พบว่า 1. การศึกษาระดับความคิดเห็น เรื่องการมีส่วนร่วมคิด และตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก อยู่ในระดับปานกลาง 2. การศึกษาระดับความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมดำเนินการ ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก อยู่ในระดับปานกลาง 3. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมคิด และตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก แยกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน 4. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมดำเนินการ ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก จำแนกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

สัมฤทธิ์ ศรีสุพรรณและคณะ (2544 : 45) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง พบว่า ในการภาพรวมมีการปฏิบัติหน้าที่ในระดับปานกลางในด้านการ

กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา การให้ความเห็นชอบของท้องถิ่นการกำกับติดตามการดำเนินงาน ตามแผนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป การให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี การแต่งตั้งที่ปรึกษา และการปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย มีการปฏิบัติหน้าที่ในระดับมาก ในด้านการส่งเสริมการสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน และการส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างห้องสถานศึกษากับชุมชน ปัญหา และข้อเสนอแนะในภาพรวม ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ รัฐควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษาให้เพียงพอ และควรมีการทำความเข้าใจ เรื่องการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาสถานศึกษาให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิวัฒน์ พันธุ์สุขและคณะ (2544 : 105) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ในส่วนระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับน้อย แต่การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมากและส่วนของปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ในส่วนของระดับปัญหาในการมีส่วนร่วมเมื่อพิจารณาตามตัวแปรที่ศึกษา พบว่า อายุของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ช่วงอายุ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา มีระดับของปัญหาในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามขนาดของสถานศึกษาแล้วพบว่าทั้ง

3 กลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามขนาดสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย กิ่งแก้ว เกิดในมงคล (2545 : 125) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรีด้านการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีแนวคิดว่า การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นอันดับแรก

นพพร จุทอง (2546 : 84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า การจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี โรงเรียนต้องดำเนินการโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ทำหน้าที่ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ระบุจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการแก้ไขปรับปรุง

ปัญญา ภาษาทอง (2548 : 242) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และ แนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กำแพงเพชร เขต 2 พบว่า

1. แนวทางการพัฒนาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ต้องมีการแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดปฏิทินการปฏิบัติ มีระบบการตรวจสอบ ติดตามข้อมูลอย่างเป็นระบบ และประเมินผลเป็นระยะ ๆ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำ สารสนเทศ
2. แนวทางการพัฒนาการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ต้องมีการสร้างความตระหนัก ในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการวิเคราะห์มาตรฐานสาระ การเรียนรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์มาตรฐาน มีการตรวจสอบ และประเมินผลการ ดำเนินงาน เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
3. แนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศที่มีคุณภาพเพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายภารกิจและกลยุทธ์โดยให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องับสถานศึกษามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
4. แนวทางการพัฒนาการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ต้องพัฒนาระบบ นิเทศภายใน และการติดตามประเมินผล
5. แนวทางการพัฒนาการประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องจัดทำคู่มือการวัด ประเมินผล จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ กำหนดเกณฑ์การประเมิน จัดตั้งคณะกรรมการประเมิน คุณภาพการศึกษา รวมทั้งมีการนิเทศภายในเป็นระยะ
6. แนวทางการพัฒนาการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ควรสร้างความ ตระหนัก จัดประชุม แล้วนำผลการประชุมมาปรับปรุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา และ ดำเนินการนิเทศกำกับติดตามผลเป็นระยะ

อาทร คะโยธา (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จาก 12 ด้าน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (PDCA) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จำลอง รัตนโกเศศ (2552 : 114) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า 1.สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

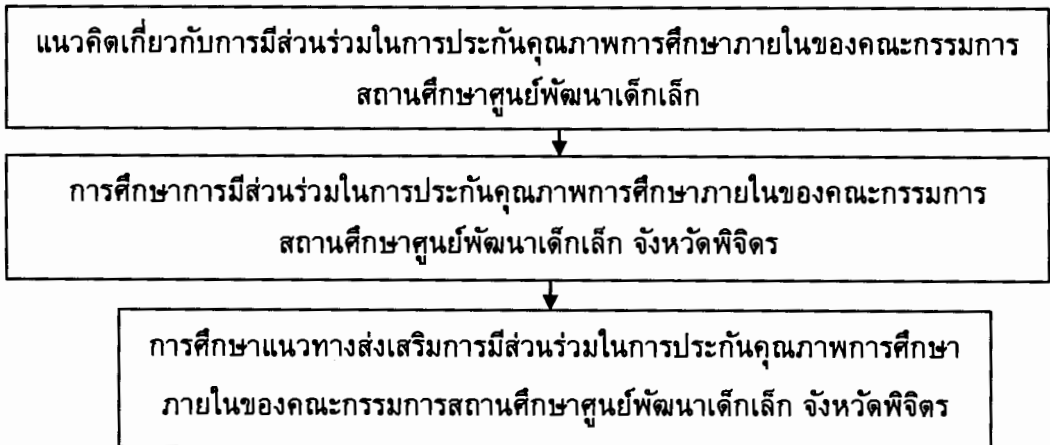
การศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารงานมีความเป็นอิสระคล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จึงทำให้บุคลากรทุกฝ่ายทั้งใน และนอกสถานศึกษาได้ร่วมมือกันในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน จึงส่งผล ให้การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

บุญช่วย อุปรีห์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพิจิตร แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพิจิตร

ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงไว้ดังนี้

ภาพ 4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย